

บ้านนาออก ตำบลลพฟ้า อำเภอบ่อ เกลือ จังหวัดน่าน

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ประวัติความเป็นมา

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2403-2504 มีผู้คนเข้ามาตั้งบ้านเรือนประมาณ 15 หลังคาเรือน มีปรากฏชื่อผู้ที่อพยพเข้าก่อตั้งว่าเป็นใคร ทราบแต่เพียงว่าเป็นคนพื้นเมือง หลังจากนั้นประมาณ ปี พ.ศ. 2513 มีคอมมิวนิสต์เข้ามาปลุกระดมให้คนในหมู่บ้าน ทั้ง 15 ครัวเรือน ไปเป็นพรรคพวก แต่ชาวบ้านเหล่านั้นไม่เห็นด้วย จึงได้พากันอพยพหนีไปอยู่ที่อื่น ได้แก่บ้านนาเปื้อง อำเภอบัว และอำเภอสันติสุข จนทำให้หมู่บ้านนี้กลายเป็นหมู่บ้านร้างเป็นระยะเวลา 13 ปี

จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2526 ทางหน่วยงาน กรป.กลาง ได้เข้าให้ความช่วยเหลือและสอบถามชาวบ้านที่อพยพหนีไปอยู่ที่อื่น ว่ามีความประสงค์จะกลับมาอยู่ที่เดิมหรือไม่ ประกอบกับชาวบ้านที่หนีไปอยู่ที่อื่นไม่มีที่ทำกิน จึงได้ตัดสินใจกลับมาอยู่ที่เดิม โดยทางทหารและกรป.กลาง ได้สร้างถนนจากบ้านฝักเหือกเข้าถึงหมู่บ้านเป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปมา จากนั้นทหารได้เข้ามาจัดที่ทำกินให้แก่ราษฎร โดยแรกเริ่มมีประชาชนอพยพเข้ามาอยู่ประมาณ 26 หลังคาเรือน หลังจากนั้นก็มีลูกมีหลานครอบครัวขยายเพิ่มมากขึ้น มีประชากรประมาณ 108 คน และได้ตั้งชื่อว่าบ้านนาออก ตามชื่อหมู่บ้านเดิม อยู่ในเขตการปกครองของตำบลบ่อเกลือใต้และมีนายชอน ดวงพันธ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2526 ได้มีคอมมิวนิสต์เข้าลอบยิงประชาชนและทหารในบ้านนาออก ทำให้ทหารและชาวบ้านเสียชีวิต จำนวน 5 ราย และได้รับบาดเจ็บ 4 ราย แต่ในครั้งนั้นชาวบ้านไม่ได้หนีไปอยู่ที่อื่น แต่ต่อสู้เพื่อรักษาถิ่นที่อยู่ไว้ โดยมีทหารเป็นหน่วยสนับสนุน และแจกจ่ายอาวุธเพื่อให้ชาวบ้านได้ป้องกันตัวเอง

ในปี พ.ศ.2527 เหตุการณ์สงบลง จึงได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (ปชต.) และในปี พ.ศ.2528 ประกาศเป็นหมู่บ้าน อพป.และแยกเขตการปกครองออกจากตำบลบ่อเกลือใต้ มาขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของตำบลลพฟ้า จนถึงปัจจุบัน

1.2 ลักษณะที่ตั้ง

บ้านนากอก ตั้งอยู่ในตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ่อเกลือ ไปทางทิศใต้ ประมาณ 16 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดน่าน ประมาณ 110 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านนาขวาง ตำบลบ่อเกลือใต้
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านห่างทางหลวง ตำบลภูฟ้า
ทิศตะวันออก	ติดกับ	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านน้ำหมาว ตำบลบ่อเกลือใต้

1.3 จำนวนประชากร/ครัวเรือน

บ้านนากอก มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 364 คน เป็นชาย 180 คน และหญิง 184 คน มีจำนวนครัวเรือน 102 ครัวเรือน และจากข้อมูล จปฐ.ปี 2562 มีจำนวนครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง จำนวน 77 ครัวเรือน และ ปี.พ.ศ. 2562 ไม่มีครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จปฐ.ด้านรายได้

1.4 สภาพทางสังคมและการปกครอง

1. นายแก้ว ดวงพันธ์ ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายอินปิ่น เชื้อนเมือง ผู้ช่วยผู้ใหญ่ฝ่ายปกครอง
1. นางสาวรัตติกุล ไจมงคล ผู้ใหญ่ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
3. นายเสาร์ ดวงพันธ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ
4. นายพิเชษฐ์ ชัยวร แพทย์ประจำตำบลภูฟ้า
5. นายธนภุต คงธนวิจิตร สมาชิก อบต.
6. นางค่าน้อย อุปจักร สมาชิก อบต.

1.5 ทรัพยากรป่าไม้

บ้านนากอก มีพื้นที่ทั้งหมด 23,750 ไร่ แยกเป็นพื้นที่นา จำนวน 110 ไร่ พื้นที่ทำไร่ 422 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 25 ไร่ และส่วนที่เหลือเป็นผืนป่า ประมาณ 23,171 ไร่ ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ไม่ว่าจะเป็นผืนป่าที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ โดยชาวบ้านได้ร่วมกันอนุรักษ์รักษาไว้ ซึ่งถือเป็นสิทธิและทรัพย์สินส่วนรวมของชุมชน (ป่าหน้าหมู่บ้าน) สำหรับใช้ประโยชน์ เช่น เป็นป่าชุมชน ป่าต้นน้ำ ป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอย โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์และป่าต้นน้ำห้วยอีลอน ซึ่งมีพื้นที่กว่า 7,000 ไร่ ซึ่งถือเป็นแหล่งพันธุ์ไม้และพันธุ์พืชสมุนไพรประจำถิ่นหลากหลายชนิด และยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลากหลายชนิด เช่น เก้ง กวาง หมูป่า เต่าปูลู นกนานาชนิด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผืนป่าที่ยังคงอุดมสมบูรณ์แล้ว ภายในบริเวณป่ายังมีลำห้วยน้อยใหญ่มากกว่า 44 ลำห้วย และที่สำคัญคือลำห้วยอีลอนและลำน้ำป่าน ที่คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ โดยนำน้ำมาอุปโภคบริโภคและน้ำเพื่อการเกษตร โดยอาศัยระบบประปาภูเขา ผืนป่าชุมชนมีการจัดสรรในพื้นที่แบ่งเป็น

- ป่าต้นน้ำห้วยอีลอน เนื้อที่ 7,000 ไร่
- ป่าอนุรักษ์ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติขุนน่านโดยชุมชนร่วมกันอนุรักษ์

- ป่าชุมชน มีเนื้อที่ จำนวน 3,000 ไร่
- ป่าพิธีกรรม ป่าช้า/สุสาน เนื้อที่ 1 ไร่
- ป่าศาลเจ้าหมู่บ้าน เนื้อที่ 3 งาน
- ป่าวัด เนื้อที่ 30 ไร่

1.6 อาชีพหลัก/พืชหลักในชุมชน

ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะพื้นที่เป็นที่ลาดชัน มีพื้นที่ราบเล็กน้อยสลับภูเขา จึงทำการเกษตรได้อย่างเดียว การทำการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะประชากรในพื้นที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในอาชีพที่ตนทำอยู่อีกทั้งต้องรอฝนตามฤดูกาล ด้านอุตสาหกรรมเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนเป็นอาชีพเสริม ได้แก่ การจักสานหวาย กลุ่มจักสานหญ้าสามเหลี่ยมบ้านท่าทางหลวง , กลุ่มแปรรูปข้าว , หางของป่า ฯลฯ เป็นต้น โดยมีพื้นที่หมู่บ้านมีทั้งหมด 23,750 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำนา 110.75 ไร่ จำนวนครอบครัวที่ทำนา 65 ครัวเรือน พื้นที่ทำไร่ 422 ไร่ จำนวนครอบครัวที่ทำไร่ 15 ครัวเรือน ทำสวนผลไม้ 15 ครัวเรือน พื้นที่ 157.50 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 20.50 ไร่ พื้นที่ป่าชุมชน 23,039.25 ไร่

1.7 สภาพพื้นที่ก่อนและหลังการทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟป่าและฝุ่นควัน

สภาพพื้นที่ก่อนทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟป่าและฝุ่นควันของชาวบ้านบ้านนาออก ตำบลภูฟ้า อำเภอปัว จังหวัดน่าน แต่ก่อนพื้นที่ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ มีชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปเผาป่าเพื่อหาของป่าล่าสัตว์ทำให้พื้นที่ป่าเกิดความเสียหาย รวมถึงชาวบ้านขาดความรู้ในเรื่องการจัดการไฟป่า แต่ในปัจจุบันหลังจากได้มีการทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟป่าและฝุ่นควัน หมู่บ้านได้มีการกำหนดมาตรการการเผาป่าขึ้นมา เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำตามกฎ กติกาของชุมชนที่ได้ตั้งไว้เพื่อป้องกันไฟที่จะลุกลามเข้าเขตป่าชุมชนในหมู่บ้าน โดยก่อนจะทำการเผาจะต้องมีการทำแนวกันไฟก่อนที่จะทำการเผาและมีกลุ่มอาสาป้องกันไฟป่าในหมู่บ้าน

2. ข้อมูลเชิงลึก

คนริเริ่มในการแก้ไขปัญหา

คนริเริ่มในการแก้ไขปัญหา คือ ผู้นำชุมชน ปัญหาที่เจอคือ มีชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปลักลอบตัดไม้ในเขตพื้นที่ป่าชุมชน มีการเผาป่าล่าสัตว์ มีคนนอกพื้นที่เข้ามาหาของป่า แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการปรับตามกฎ กติกาของชุมชนที่ได้ตั้งไว้ จนไปถึงการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด โดยมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ เช่น กรมป่าไม้ กลุ่มแกนนำของหมู่บ้าน โดยชาวบ้านได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ จัดการพื้นที่ป่าชุมชนให้มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ถ้าจะทำให้ดีขึ้นคืออยากให้เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เข้ามาดูแลและสนับสนุนในหลายๆ เรื่องในการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่า

การสื่อสาร/เชิญชวนในการดำเนินการแก้ไข

การเรียกชาวบ้านมาประชุมร่วมกัน โดยการเชิญชวนจากผู้นำชุมชน การประกาศผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้านเกี่ยวกับกฎระเบียบของป่าชุมชนรวมถึงการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน ผลจากการประชาสัมพันธ์คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนรวมถึงการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนตามกฎหมายระเบียบที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน

การขยายการมีส่วนร่วม

เครือข่ายป่าชุมชนบ้านบ้านนากอก ตำบลภูฟ้า อำเภอปอแก้ว จังหวัดน่าน มีการตั้งกลุ่ม/คณะทำงานของป่าชุมชนทั้งหมด 8 คน โดยยึดจากแกนนำเครือข่ายป่าชุมชน มีการจัดการความคิดของคนโดยการเรียกชาวบ้านมาพูดคุยกันโดยมีผู้นำชุมชนและเครือข่ายป่าชุมชนเป็นสื่อกลาง ทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้กำหนดไว้ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชน การใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการขยายไปยังกลุ่มอื่นโดยมีเครือข่ายป่าชุมชน

แผนชุมชน

7. มีหมู่บ้านเครือข่ายความร่วมมือควบคุมและป้องกันไฟป่าและการรณรงค์ลดการเผา
8. รณรงค์การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร
9. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์จิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
10. ด้านการบริหารจัดการชุมชน
11. ส่งเสริมการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ การทำน้ำหมักชีวภาพ
12. การสร้างป่าสร้างรายได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมประชาชนปลูกต้นไม้ในที่ดินของตนเองและชุมชน ตามแนวพระราชดำริ ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

คณะกรรมการที่เป็นแกนนำในการอนุรักษ์

ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. อสม. แม่บ้าน ผู้สูงอายุ เยาวชน จำนวน 30 คน

แกนนำเครือข่ายป่าชุมชน		
1. นายแก้ว ดวงพันธ์	ประธาน	5. นายพิเชษฐ ชัยวร
เครือข่าย		6. นายธนกฤต คงธนวินิจ
2. นายอินปั้น เชื้อนเมือง		7. นางคำน้อย อุปัจกร
3. นางสาวรัตติกุล ไจมงคล		8. นายเสาร์ ดวงพันธ์
4. นายสิทธิ์ สุขะ		

กฎระเบียบชุมชน

13. จับปลาในเขตพื้นที่สงวนของหมู่บ้าน
14. ซื้ด/วางยาเบื่อ ปรับครั้งละ 5,000 บาท
15. เบ็ด/สวิง/แห/แหลม ฯลฯ ปรับครั้งละ 1,500 บาท
16. ห้ามบุคคลภายนอกเข้ามาหาของป่าในหมู่บ้าน
17. ห้ามใช้สารเคมี/ยาฆ่าหญ้า ฯลฯ บริเวณทางเหนือสุดของหมู่บ้าน (เกิน 2 งาน) หากไม่ปฏิบัติตามปรับครั้งละ 5,000 บาท
18. ห้ามตัดไม้ในป่าชุมชน/ป่าต้นน้ำ ฝ่าฝืนปรับตันละ 500 บาท (ยกเว้นกรณีที่ดินไม้กีดขวางทางน้ำและทางสัญจร

กฎ กติกาชุมชน

กฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในขอบเขตที่ไม่ทำลายและใช้ประโยชน์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ไม้สร้างบ้าน จะใช้ได้เฉพาะบ้านที่แยกครอบครัวใหม่หรือการสร้างสาธารณประโยชน์ส่วนรวม เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น หรือการเข้าไปเก็บเห็ด หาหน่อไม้ การนำไม้ไผ่มาใช้ในการจักสาน เป็นต้น ยกเว้นการตัดไม้เพื่อนำไปขายหรือในเชิงธุรกิจ ซึ่งไม่สามารถทำได้

การจัดการคนกับคน

มีการจัดการความคิดของคนโดยการเรียกชาวบ้านมาประชุมร่วมกัน มีการบอกกล่าวในเรื่องประโยชน์ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องแนวทางในการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนให้คุ้มค่าและยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

การจัดการคนกับป่า

ปัญหาในการจัดการคนกับป่า คือ มีชาวบ้านบางกลุ่มลักลอบตัดไม้และเผาป่าในพื้นที่เขตป่าชุมชน วิธีการแก้ไขในเรื่องนี้คือการทำข้อตกลงร่วมกัน การปรับตามกฎ กติกาชุมชน รวมถึงการมีกิจกรรมในการช่วยอนุรักษ์ พื้นที่ป่าชุมชนที่ให้ชาวบ้านทำร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำแผนที่ป่าชุมชน/แผนที่น้ำ การปลูกป่าทดแทน การทำฝายชะลอน้ำ การบวชป่า การสำรวจป่า การลาดตระเวน และการทำแนวป้องกันไฟป่า

SWOT การจัดการป่าชุมชนบ้านนาออก ตำบลลู่ฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

จุดแข็ง	โอกาส
- ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนรวมถึงการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนตามกฎระเบียบที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน	- หน่วยงานของกรมป่าไม้เข้ามาช่วยเหลือ 19.

จุดอ่อน	อุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปเผาป่าเพื่อหาของป่า ล่าสัตว์ ทำให้พื้นที่ป่าเกิดความเสียหาย - มีชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปลักลอบตัดไม้ในเขตพื้นที่ป่าชุมชน มีการเผาป่าล่าสัตว์ มีคนนอกพื้นที่เข้ามาหาของป่า 	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านขาดความรู้ในเรื่องการจัดการไฟป่า - ขาดงบประมาณเข้ามาสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ : อยากให้เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เข้ามาดูแลและสนับสนุน เรื่องในการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่า

เรื่อง	ศักยภาพชุมชนด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควันจังหวัดน่าน	
ที่ปรึกษา	นายระพีศักดิ์ มาลัยรุ่งสกุล	ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 (ลำปาง)
บรรณาธิการ	ดร.ณัฐกานต์ วงศ์ผืน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
คณะทำงาน	นายอภิสิทธิ์ ลัมยศ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดน่าน
	นายจักรกริช พรหมสอน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม
	นายออกนิษฐ์ จันทร์ศิริ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ
	นางสาวนวพร สายแปง	นักภูมิสารสนเทศ

พิมพ์เมื่อ มกราคม 2564

จัดทำโดย ส่วนแผนผังคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 (ลำปาง)
กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เลขที่ 13 ถนนป่าขาม 1 ตำบลหัวเวียง
อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 52000
โทรศัพท์ 0 5422 7201 โทรสาร 0 5422 7207
Website: www.reo02.mnre.go.th

ดาวน์โหลดเอกสารแบบ ebook

www.reo2data.net

www.อากาศบ้านเฮา.net